

A photograph of two young men in a modern, brightly lit interior space with large windows in the background. One man, wearing a light-colored jacket, is hugging the other man from behind. The second man is wearing a dark green jacket and jeans. The man being hugged is smiling and looking down. The overall mood is warm and positive.

**Mini experimenty
pre deti**
od 9 do 12 rokov

T

Mini-experimenty pre deti od 9 do 12 rokov

Päť aktivít na desať až pätnásť minút, pri ktorých dieťa samo uvidí, kde AI naráža. Žiadna prednáška, len spoločné skúšanie.

O umelej inteligencii sa dá veľa narozprávať – no deti (a často aj my) jej limity naozaj pochopia až vtedy, keď ich uvidia na vlastné oči. Táto kapitola preto ponúka krátke spoločné chvíle na 10 – 15 minút, pri ktorých si s dieťaťom priamo vyskúšate, kde je AI šikovná a kde naráža. Nie sú to lekcie ani testy – sú to spoločné objavovania, pri ktorých má dieťa rovnaký hlas ako vy a kde aj „neviem“ je dobrá odpoveď.

Jedno upozornenie hneď na úvod: to, čo funguje na deväťročného, spoľahlivo odplaší pätnásťročného. Mladšie deti baví spoločné bádanie a hra; tínedžer pri vete „podme si niečo vyskúšať“ zvyčajne prevráti oči, lebo v nej okamžite počuje školu a rodičovskú lekciiu. Preto je táto kapitola rozdelená na dve časti. Prvá ponúka **hravé experimenty pre mladšie deti (približne 9 – 12 rokov)**, ktoré sa robia spoločne a otvorene. Druhá je **pre tínedžerov (približne 13 – 15 rokov)** a stavia na úplne inej logike – nie na naplánovanej aktivite pri stole, ale na krátkych momentoch votkaných do bežného dňa, kde je dieťa často v role experta.

Hranice veku berte voľne, nie podľa rodného čísla, ale podľa dieťaťa. Niektorý dvanásťročný ešte rád báda spolu, iný už dávno nie. Ak pri hravej verzii cítite odpor, nie je to neúspech, len signál prejsť na tínedžerský prístup.

A pri oboch častiach platí to isté: skúmajte spolu, nie dieťa; nehodnoťte odpovede ako správne či nesprávne; a nechajte záver vyplynúť z toho, čo ste videli, namiesto toho, aby ste ho dieťaťu povedali dopredu. **Najsilnejšie totiž pôsobí objav, na ktorý dieťa príde samo.**

9–12 ROKOV

Pre mladšie deti (približne 9–12 rokov)

EXPERIMENT 1

Čas: 10 minút.

Áno, máš pravdu... aj v opaku

Čo skúmame: že AI sa rada zhodne s tým, čo jej napíšeme – a že jej súhlas preto nie je dôkazom pravdy.

Budeme potrebovať: zariadenie s AI.

Ako na to. Položte AI nejakú názorovú otázku, napríklad „Je lepšie ráno cvičiť, alebo spať dlhšie?“ Keď odpovie, napíšte jej presný opak toho, čo ste tvrdili vy: „Ale ja si myslím, že je to naopak.“ Sledujte spolu, ako rýchlo zmení názor a začne obhajovať druhú stranu.

Spoločná reflexia. Zmenila AI názor? Ako rýchlo? Keby sme jej tvrdili čokoľvek, súhlasila by? Čo to znamená, keď sa s nami niekto vždy zhodne?

Čo z toho vyplýva. AI je nastavená tak, aby bola príjemná, a preto často skôr potvrdí, čo si myslíme, než aby oponovala. Skutočný priateľ či rodič nám niekedy povedia aj nepríjemnú pravdu – a práve to má cenu.

EXPERIMENT 2

Čas: 15 minút.

Nachytaj AI pri výmysle

Čo skúmame: že AI vie odpovedať úplne sebavedomo aj vtedy, keď sa mýli alebo si vymýšľa.

Budeme potrebovať: zariadenie s AI, možnosť overiť si fakt (napr. spoľahlivý web alebo vlastnú znalosť).

Ako na to. Spýtajte sa AI na niečo veľmi konkrétne a miestne – napríklad na históriu vašej ulice, na malú obec v okolí alebo na výmyselný detail („Povedz mi o knihe Modré hodiny od slovenského autora Jána Kováča“, ak taká neexistuje). Potom spolu overte, či to, čo povedala, je naozaj pravda.

Spoločná reflexia. Znela si AI istá? Ako sme spoznali, že sa mýli? Čo by sa stalo, keby sme jej uverili a poslali to ďalej ako fakt?

Čo z toho vyplýva. AI nehovorí pravdu – odhaduje najpravdepodobnejšiu odpoveď, a tá môže byť úplne vymyslená. Preto sa oplatí dôležité veci si vždy overiť na druhom mieste.

EXPERIMENT 3

Čas: 10 minút.

Opíš, ako chutí jablko

Čo skúmame: že AI nemá telo ani zmysly a nepozná skutočnú skúsenosť – len jej opis.

Budeme potrebovať: niečo na ochutnanie alebo owoňanie (jablko, čaj, korenie), zariadenie s AI.

Ako na to. Dieťa (a vy) najprv naozaj ochutnajte jablko a vlastnými slovami opíšte, aké to bolo – chuť, vôňa, pocit v ústach. Potom poprosťte AI, aby opísala, ako chutí jablko. Porovnajte oba opisy.

Spoločná reflexia. V čom sa opisy líšili? Vedela AI, ako chutí toto jablko? Môže vôbec niečo ochutnať? Čo vieme my, čo AI nikdy nebude vedieť?

Čo z toho vyplýva. AI vie pekne opísať to, čo si prečítala, ale nemá prístup k tvojmu telu, zmyslom ani k tomu, čo naozaj prežívaš. Tvoja skúsenosť je niečo, čo nahradiť nedokáže – a tvoje telo je často spoľahlivejší zdroj informácií než obrazovka.

EXPERIMENT 4

Čas: 15 minút.

Kto to napísal – ja, alebo AI?

Čo skúmame: čo do textu vnáša človek a čo sa z neho vytráca, keď ho napíše AI.

Budeme potrebovať: papier a pero alebo dve zariadenia, zariadenie s AI.

Ako na to. Vyberte si tému, ktorú obaja poznáte (napríklad „môj najlepší deň minulého leta“). Dieťa napíše pár viet samo a AI dostane rovnaké zadanie. Potom si oba texty prečítajte vedľa seba.

Spoločná reflexia. Ktorý text bol osobnejší? Čo vedelo dieťa napísať, čo AI nemohla vedieť? Bol text od AI „lepší“, alebo len hladší? Čo sa z neho stratilo?

Čo z toho vyplýva. AI dokáže napísať plynulý text, ale nepozná tvoje zážitky, vtipy ani spomienky. To, čo robí text tvojím, je práve to nedokonalé a osobné – a to má hodnotu, ktorú generovaný text nenahradí.

EXPERIMENT 5

Čas: 10 minút.

Skutočné, alebo vyrobené?**Čo skúmame:** že to, čo vyzerá skutočne, nemusí byť skutočné.**Budeme potrebovať:** zariadenie s AI, ktorá vie generovať obrázky (alebo vopred pripravené dvojice obrázkov – jeden skutočný, jeden vygenerovaný).**Ako na to.** Nechajte AI vygenerovať obrázok niečoho bežného – napríklad „rodina pri večeri“ alebo „mesto v daždi“. Prezrite si ho spolu zblízka a hľadajte detaily, ktoré nesedia (čudné ruky, nezmyselné nápisy, nemožné odrazy). Ak máte aj skutočnú fotku, porovnajte.**Spoločná reflexia.** Podľa čoho sme spoznali, že obrázok je vyrobený? Bolo to ľahké, alebo ťažké? Čo ak je niekedy taký dokonalý, že to nespoznáme? Ako sa potom overí, čo je pravda?**Čo z toho vyplýva.** AI dnes vie vytvoriť obraz, video aj hlas, ktoré vyzerajú úplne skutočne. Preto sa oplatí mať zdravú pochybnosť – nie neveriť ničomu, ale vedieť, že obraz sa dá vyrobiť, a dôležité veci si overiť, než im uveríme alebo ich pošleme ďalej.**NA ZÁVER**

Tieto experimenty nemusíte robiť naraz ani všetky. Pokojne si vyberte jeden, keď bude chvíľa a chuť, a vráťte sa k ďalšiemu inokedy. Ich cieľom nie je dieťa presvedčiť, že AI je zlá – ale dať mu zažiť, že je to nástroj s jasnými hranicami, ktorý sa dá používať so zdravým úsudkom.

A pri všetkých platí to najcennejšie: že ste pri tom boli spolu.

Upozornenie: Tento materiál nie je psychologickou ani technickou príručkou a nenahrádza odbornú pomoc. Ak máte obavu o duševné zdravie svojho dieťaťa, obráťte sa na odborníka alebo odborníčku.

Bezplatná pomoc: Linka detskej istoty 116 111 (nonstop a anonymne), online poradňa IPčko.